

Notiser

COGITO, ERGO SUM

En filosof i Cambridge höll ett föredrag om Descartes. I diskussionen efteråt lär Ludwig Wittgenstein ha sagt: ”Om någon skulle titta upp mot himlen och säga till mig ’Jag tror det kommer att bli regn, alltså existerar jag’, så skulle jag inte förstå vad han menar.”

SANNOLIKHETEN ATT MAN DRÖMMER

På förlaget Fri Tanke har nyligen utgivits en introduktionsbok i metafysik av Jan Westerhoff med titeln *Kort om verkligheten*, 2012. Det är en ganska underlig bok och antagligen rätt svårtillgänglig för den oinvigde. Tidigt i boken diskuteras t.ex. den gamla idén att du kanske i själva verket drömmer just nu. Författaren anser att detta är rätt sannolikt. Han resonerar på följande sätt. Vi kan anta att vi sover åtta timmar per dygn och att 20 procent av sömnen är REM-sömn. Vi kan vidare anta att vi alltid drömmer under REM-sömn, men aldrig annars. (Dessa antaganden stämmer rätt bra med vad vi anser oss veta.) Då drömmer vi alltså 1,6 timmar per dygn och är vakna 16 timmar per dygn. Det innebär, enligt författaren, att ”sannolikheten för att du drömmer vid varje givet tillfälle är 1 på 10”, vilket ju är en förhållandevis hög sannolikhet. Men kan det verkligen stämma att ”sannolikheten att du drömmer just nu” är 1 på 10. Det låter rätt förbluffande. Vad säger *FT*:s läsare om det?

OFTA BRA ATT LITA PÅ SINNENA

En kompis berättade följande historia: Det började droppa vatten från en inluftsventil i hans lägenhet. Han ringde då till fastighetsskötaren och berättade om droppet. Denne svarade: ”Det är omöjligt!”

Han kom i alla fall på besök, gick fram till ventilen, betraktade droppet tankfullt och sa: ”Nä, enligt ritningen kan det inte komma in vatten till den här ventilen. Här kan det inte droppa. Det är omöjligt!” och så gick han därifrån.

Tom Eriksson

NYA BÖCKER

Björn Brunnander har doktorerat i teoretisk filosofi. Hans avhandling heter *Deflating Selection: On the Interpretation and Application of Evolutionary Theory*, Stocholms universitet 2011.

Mikael Pettersson har doktorerat, även han i teoretisk filosofi, på avhandlingen *Seeing What Is Not There: Essays on Pictures and Photographs*, Stockholms universitet 2011.

På Hilaritas förlag har utgivits *Vilhelm Ekelunds fruktbara tankar*, valda av Joachim Siöcrona.

Johan Argus har utgivit *Filosofins födelse: En kritik av det textuella förnuftet*, Förlaget Anomali, 2012.

Lars Bergström har utgivit boken *Tankegångar: Sexton kapitel om kunskap, moral och metafysik*, Thales 2011.

Idéhistorikern Svante Nordin har publicerat en imponerande lunta på 851 sidor med titeln *Filosoferna: Det västerländska tänkandet sedan år 1900*, Bokförlaget Atlantis 2011.

Robert Wrights bok *Och människan skapade Gud* har utgivits på förlaget Fri Tanke 2012.

EN SANN HISTORIA

Nisse bodde ensam i en liten stuga, där han mest sysslade med att läsa och lyssna på musik. Han var över åttio år och rätt skröplig, men alldeles klar i huvudet. En förmiddag på vintern, när han skulle ut till brevlådorna och hämta posten, trillade han med sin rollator i en snödriva. Han kunde inte ta sig upp. Eftersom han bodde helt ensam och utan grannar insåg han att detta var hans sista dag i livet. Det var flera grader kallt. Men det var en vacker dag och han var inte direkt missnöjd, utan såg fram mot ett värdigt slut. Tyvärr visade det sig att brevbäraren just denna dag var ordentligt försenad, så han dök plötsligt upp och räddade livet på Nisse. Som en konsekvens av detta flyttades Nisse senare till ett äldreboende där han blev kvar med blöjbyten och andra tråkigheter ett antal år innan han äntligen fick dö. En betydligt mindre värdig död.

VAD KAN DESCARTES ANDE ÅSTADKOMMA?

Descartes tänkte sig som bekant att det kunde finnas en ond ande som lurade honom att tro sådant som är falskt. (En modern version av denna fantasi är att man är en hjärna som ligger i en behållare med näringslösning och som matas med elektiska impulser från en superdator som orsakar falska föreställningar; jfr *FT* nr 2, 2012.)

Descartes tror, som de flesta av oss, att $2 + 3 = 5$. Kan det möjligen

vara så att detta inte stämmer, utan att det bara är en ond ande som lurar i oss det. Och att i själva verket $2 + 3 \neq 5$? Descartes skriver lite om det i sina *Betraktelser*.

Någon skulle kanske tycka att det är *nödvändigt* sant att $2 + 3 = 5$ och att det därför är *omöjligt* att en ond ande kan lura oss i fråga om detta. Men hur vet vi att det är nödvändigt sant att $2 + 3 = 5$? Kan det inte vara en ond ande som lurar oss att tro det? (För övrigt vet vi väl inte heller så noga vad vi menar med ordet "nödvändigt".)

Det är något paradoxalt med Descartes projekt: han antar att en ond ande gör allt han kan för att lura honom, samtidigt som Descartes försöker hitta något som han inte kan betvivla (*Filosofin genom tiderna: 1600-talet 1700-talet*, s. 55). Men "hittar" han något, så är det kanske anden som lurar honom, och får honom att tro att han inte kan ha fel.

"Efter en tillräcklig avvägning av alla skäl bör således till slut fastställas, att denna sats *jag finns till, jag existerar* är nödvändigt sann var gång jag uttalar eller tänker den" (s. 57). Verkligen? Det är ju inte nödvändigt sant att jag existerar. Vad som däremot kan verka nödvändigt sant är, att *om* jag uttalar eller tänker satsen, *så* existerar jag. Men hur kan jag veta att jag uttalar eller tänker den? Kan det inte vara den onda anden som lurar mig att tro det?

Dessutom håller faktiskt Descartes med om att en allsmäktig gud kan lura honom även när det gäller sådant som han tycks inse klart och tydligt, t.ex. att han finns om han tänker (s. 59–60). Men senare anser han sig visa att Gud existerar och att denna gud är så god att han inte luras.

Varför skulle inte en väldigt god person kunna luras? Speciellt om personen också skulle råka vara allsmäktig! Han kanske lurar i Descartes att han, alltså Descartes, finns för att lugna honom. En väldigt god person borde ju kunna använda sig av nödlögner i sin strävan att åstadkomma gott.

Medarbetare i detta nummer av *Filosofisk tidskrift*: Lars Bergström är professor emeritus i praktisk filosofi, Petter Cronlund har magisterexamen i praktisk filosofi från Stockholms universitet, Karl Ekendahl är doktorand i praktisk filosofi i Uppsala, Johan E. Gustafsson är fil.dr i filosofi och postdoc på Fondation Maison des sciences de l'homme i Paris, Nichlas Johansson är fil. mag. i statsvetenskap, filosofi och religionsvetenskap och Maria Svedberg är doktorand i praktisk filosofi i Stockholm.